

ÅRSSKRIFT 2014

Sommeraktiviteter på Museet. Fremstilling af reb.

Struktur og synliggørelse
Formanden har ordet
Folkemusikarkivet
Nyt fra samlingerne
FMFN
Aktiviteter
Formidling
Fokus på udvandring

Spillemands - Jagt og Skovbrugsmuseet

Rebildvej 25B, Rebild, 9520 Skørping

Struktur og synliggørelse

I 2013 indgik museet en samarbejdsaftale med Rebild Kommune, den løber til 2017. Den beskriver de fokusområder, der er væsentlige i forhold til det kommunale driftstilskud, og museets udviklingspotentiale i årene fremover. I aftalen er indflettet to dialogmøder mellem museet og kulturudvalget. Det første blev gennemført i 2014. Da det var det første møde af sin art, samt et relativt nyt kulturudvalg, valgte vi at give generel fremstilling af museet, baggrund og historik, men selvfølgelig også med fokus på 2014 med de aktiviteter og formidling der var planlagt. Vi fik redegjort for museets økonomi, der udover det kommunale driftstilskud er baseret på egenindtjening med entre og butik/cafe. En dårlig sæson får som regel store konsekvenser for driften. Sæsonen 2014 med den konstante hedebløge er allerede på vej til at blive et dyk for museets økonomi. Besøgsnedgang høres også fra andre museer og institutioner, men som takket være større offentligt engagement ikke er afhængige af skiftende konjunkturer.

Museet har arbejdet videre med at forsøge at få igangsat en planlægningsproces for hele kulturarvsformidlingen i Rebild, omkring P-pladsen. Denne proces fordrer en projektbeskrivelse, hvor vi skal have ekstern bistand. Vi har indhentet tilbud fra museumsudviklingsfirmaet Mmex fra Århus, der har stor erfaring fra projekter i midtjyllandsregionen. Firmaet kan lave et samlet projekt for hele området for 100.000 kr. Vi søgte Rebild Kommunes byzonepulje om tilskud til projektet. Puljen kunne dog ikke bruges i denne sammenhæng. Status lige nu er at museerne har afsat 10.000 kr – Rebild kommunes Kulturråd har bevilget 10.000 kr, så der resterer ca 80.000 kr, for at det kan sættes i gang. Lige nu arbejdes der med ansøgning til LAG midlerne. Vi håber på at det må lykkes i 2015 at få projektet igangsat. Den fremtidige udvikling, fornyelse og udbygning vil være afhængig af kvalificerede projektbeskrivelse.

Museets bestræbelser på mere synliggørelse kom bl.a. til udtryk i 2014 med åbningen af en ny hjemmeside. Den er etableret med støtte og vejledning fra Rold Skov Natur- og Kulturcenter v. Uffe Vesterberg og Annette Brun Hansen. Et meget flot produkt, der præsenterer museet, historik, udstillinger og samlinger, grupper og laug, og de helt aktuelle tilbud i en spændende opsætning og grafik. Hjemmesiden kommer også til at indeholde historiske artikler fra Rold skov landet. Artikler der relaterer til museets samlinger og udstillinger. Her er der allerede artikler fra Rold skovs forhistoriske tid, med bla. Fruerhøjstenen, guldringene fra Fræer m.v.

Tommy Nielsen er webmaster på hjemmesiden, der løbende opdateres. Artiklerne om de spændende

fund fra forhistorien er skrevet af Bodil Tvedegaard. Hjemmesiden bruges også i vores opsøgende og dokumentariske arbejde, omkring aktuelle indsamlingsarbejder. Se hjemmesiden: www.spillemandsmuseet.dk

Spillemandsmuseets hjemmeside

Formanden har ordet

Museet vil med dette lille årsskrift give nogle eksempler på de mange aktiviteter, der har kendetegnet museets virke i det forløbne år. Det store aktivitetsniveau skyldes i høj grad den meget store indsats fra de mange interessegrupper og laug, der er tilknyttet museet. Uden denne fantastiske hjælp, var museet ikke i stand til at bibeholde dette niveau. Alle er med til at skabe de mange spændende og forskelligartede tilbud til de besøgende, både fra lokalområdet og for de mange turister, der besøger vores smukke egn.

Rebild og Rold Skov har mange særpræg, der bl.a. udmøntes i den folkekultur, der praktiseres i og omkring museet. Her fortælles om skovlandets historie, folkemusikken, de gamle håndværk og husfliden før og nu. Museets formidling skal selvfølgelig præsentere vor himmerlandske kulturarv og i høj grad været et værested, hvor man lærer og tilegner sig viden om tidligere tiders folketradition. Kulturarv og folkekultur er både tradition, identitet og oplevelser, der har megen aktualitet i at præge vores viden om Rold skovlandet.

Besøgstallet er desværre faldet til knap 6.000 gæstersammenlignet med 6.340 i 2013. Den varme sommer med konstant hedebløge tilskrives en del af nedgangen.

Hvilke opgaver og roller har de lokale museer i vort moderne samfund? Dette spørgsmål er meget aktuelt og bliver i disse tider diskuteret i mange museums-sammenhænge. Museerne har ligesom biblioteker og teatre i mange år været ryggraden i vort samfund som rum for læring, viden og meningsdannelse. Vi har alle flyttet os med samfundsudviklingen, og vi har også i den forbindelse fået nye opgaver og mål. Det moderne museum er en videns- og genstandsbank, mødested, forskningsinstitution og rum til fordybelse og læring. Opgaverne skal løses i samspil med det omgivende samfund og derfor er museumsarbejde en

dynamisk proces, der involverer mange mennesker og interesser.

Rebildporten har nu været i drift det meste af 2014, og vi havde en forventning om at det ville have en afsmittende effekt på museet. Det har på trods af et stort antal besøgende på Turistbureauet, ikke haft nogen større virkning hos os endnu. Vi håber på lidt større afsmittning i 2015 og gerne tættere samarbejde med "Porten".

Spillemands-Jagt og Skovbrugsmuseet ønsker at rette en stor tak til alle, der på den ene eller anden måde har bidraget til at fremvise museet som den levende kulturinstitution, det er, og vi håber, at nærværende årsskrift vil give et indblik i disse forhold.

Bestyrelsen 2013

- Arnt Johansen, Skørping - formand og kasserer
- Per Nielsen, Lerkenfeldt - næstformand
- Niels Jørn Østergård, Støvring – sekretær
- Hanne Hjortnæs, Støvring
- Arne Pedersen, Skørping
- Kaja Pedersen, Sørup
- Finn Jacobsen, Støvring
- Birthe Marie Hvirvelkær, Klarup
- Rigmor Nielsen, Rebild
- Egon Eltved, Støvring
- Jane Nielsen, Sejlstrup

Personale

- Niels Jørn Østergård, museumsinspektør
- Bodil Tvedegaard, museumsformidler, (freelance)
- Niels Bundgaard, Folkemusikarkivet, (freelance)
- Hanne Jensen, regnskabsfører, (freelance)
- Else Marie Højgård Sørensen, publikumsbetjening, cafe og rengøring
- Mette Hjortnæs, publikumsbetjening og cafe
- Michelle Damgård Larsen, publikumsbetjening og cafe.
- Søren Kjærgaard Larsen, digitalisering+video

Frivillige hjælpere

Bestyrelsen og en lang række af museets venner har ydet frivilligt arbejde ved aktiviteter, havepasning, håndværksarbejde, film-foto og lydoptagelser, hjemmeside, lettere konservering, renoverings- og magasinarbejde, museumspasning m.v.

Årsskrift - redaktion

Niels Jørn Østergård og Bodil Tvedegaard.

Folkemusikarkivet

Arbejdet på arkivet har været støt og stabilt i det forløbne år. Der registreres og digitaliseres, og modtages nye afleveringer. Tilknyttet arkivet er Niels Bundgård, der står for digitalisering af lydbåndene og søgning af materiale til interesserede. Digitalisering af film varetages af Søren K. Larsen, der er i arbejdspraktik på museet.

Lydbåndene er overspillet frem til årgang 1979, så der er langt til årgang 2003-04. Digitalisering af film skrider godt fremad. Arkivet er dog suppleret med den store samling af videofilm, der blev filmet af Frode Lyngsø i Arden, over 1200 film. Frode Lyngsø var om nogen indsamler, og filmede alt fra private fester, foredrag og særlige begivenheder. Søren K. Larsen har lavet nogle spændende eksempelfilm, med dansetraditioner fra Als i Østhimmerland og Kirkebæk ved Viborg. Det er resultatet af indsamlinger lavet i samarbejde med Dansk Folkemindesamling. På disse eksempelfilm kan man plotte sig ind på bestemte dansetyper, hvilket gør filmene velegnede til brug ved undervisning og foredrag.

Arkivets samling af gamle 78` grammofonplader er også digitaliseret. Fonden Hogager er organisatorisk baggrund for Hogagerarkivet. Styrelsen er sammensat af repræsentanter for forskellige organisationer m.v.: Arne Skou og Gunner Friis, for støtteforeningen. Gunner Friis har afløst Jørn Laursen, der døde i 2014. Museet repræsenteres ved Niels Jørn Østergård, Folkemusikkonservatoriet ved Anders Christensen, Spillemandskredsen ved Erik Vognsen Nielsen, Folkemusikhusringen ved Ole Jensen og Folkemusiksammenslutningen ved Anne Mette Holm.

Søren K Larsen ved digitaliseringsudstyret

Spillemandslauget og Kvadrillen

En stabil flok af dansere kommer hver søndag til søndagsdansen, og er sammen med spillemandslaugets fire grupper med til at vedligeholde den efterhånden 64 årige tradition, hvor den himmerlandske folkemusiktradition udøves i fuldt flor. Engang imellem dukker der tilrejsende dansere op, ligesom folkedanserforeninger arrangerer ture til museets søndagsdans.

Det er ingen hemmelighed at folkedansen er trængt i disse år, og vi venter vel alle sammen på at interessen igen må vokse. En glædelig tendens er den flotte tilslutning til familiedansen, engang om måneden. Her skal vi vel forhåbentlig finde kommende dansere. En stor tak til Karin Skovmand og Else Schmidt for dette arbejde.

2014 bød atter på et vellykket folkemusiktræf i det store festivaltelt oppe på bakken, det foregik den 28/6. Masser af god musik og musikværksteder og 350 gæster.

Spillemandslauget har udarbejdet en grundbog til orkestermedlemmerne, indeholdende et grundlæggende himmerlandsrepertoire, og med tekster der handler om tradition, og det at spille til dans. Grundbogen har fået titlen, "så kan det aldrig gå helt galt". Med bogen som ballast og inspiration har himmerlandske spillemænd et solidt arbejdsmanuskript.

Karin Skovmand spiller for ved familiedans

Nyt fra Samlingerne

A. Musikafdelingen og Folkemusikarkivet

Arkiv og museum har i 2014 modtaget en række afleveringer til musikafdelingen. Forskellige nodebøger, bl.a. tilhørende Andreas Jensen, Klæstrup i Vendsyssel, født 1885. Robert Jensen, Vebbestrup og Laust Laustsen (Kuk Laust) Døstrup. Erik Frederiksen i Ålborg har skænket spillemanden Jens Frederiksens yndlingsviolin, "den bette sorte", som han sagde. Jens Frederiksen var storspillemand i Østhimmerland og levede 1854-1943. Der er lavet flere publikationer der fortæller historien om familien Frederiksen, og deres melodier. Flere folkedragter har fundet vej til museet. Kirsten Bøgh i Arden har skænket forældrenes dragter. Sine og Christian Hansen var med i skovrider Lorenzens Himmerlandskvadrille i 1920'erne, og Sine Hansen deltog aktiv i fremstillingen af himmerlandsdragterne, der blev nogle af de første regulære egnsdragter indenfor den danske folkedanserbevægelse. Petra Vestergård, Als har skænket moderen, Inger Pedersens dragt fra Mors, lavet 1947.

B. Lokalhistorisk samling

Museet har modtaget genstande og arkivalier. Lise Lotte Johansen, et maleri af hulvejen. Edel Kragh, sognebillede Lyngby sogn. Knud Bossen, hestekøretøj-lavet i Fræerlejren under krigen. Henny Jensen, tekstiler med tilknytning til Gl. Skørping. Torben Jellesen, tekstiler med tilknytning til Veddum, bl.a. en helkjole der har tilhørt Ane Andersdatter, født 1818. Derudover to pottestole med tilknytning til Hellum Tved og Asp. Ole Olesen, et hængeskab, fremstillet i Gl. Skørping 1859

C. Skovbrug og Jagt

Der er indleveret et større antal jagtblade til nærmere sortering, fra Svend B. Jensen, Kim Møller og Jens Risgaard. Optegnelser vedrørende skovrider Svendsen og Hjedsbækgård skovridergård. Optegnelser om skovfoged Niels Jensen, der var på Villestrup 1891-1926. En skovsav og tækkenål med tilknytning til Lounkærskovene og fra Blenstrup-udstyr til ladning af patroner.

Savværkslauget

Det har været et travlt år for lauget, især med opsætningen af bloksaven fra Vægger karetmagerværksted. Projektet med bloksaven er en del af et samlet formidlingsprojekt på Vedsted Skovhus. Udover bloksaven omfatter projektet en informations- og udstillingsdel, med udgangspunkt i skovens udnyttelse og skovbruget igennem tiden. Økonomien sikres

af fonde, bla. Den grønne pulje og Rebild Kommune. I forsommeren 2014 blev pengene til savværksdelen givet fri, og lauget kunne påbegynde opsætning af den gamle sav, placeret inde i bygningen. Der støbt gulve, fundament og indkøbt motor til at trække den godt 100 årige sav. Det er så heldigt at der stadigvæk kan skaffes klinger til saven, så nu skal den stå sin prøve her til sæsonen 2015. Den øvrige del af formidlingen med forklarende plancher, gamle skovredskaber m.v. skulle blive færdig til juni måned. Plancherne opsættes dels udenfor i terrænet og dels inde i madpakkehuset. Formidlingen er et samprojekt mellem museet, v N. J. Østergård. Rold Skov Natur- og Kulturcenter v Uffe Westerberg, naturgeograf Peter Larsen og udstillingsansvarlig Niels Fabæk.

Savværkslauget mødes engang om ugen, og har haft flere åbenhus dage, samt besøg af grupper og foreninger.

Den Bette sorte - Jens Frederiksens yndlingsviolin - er skænket til Museet

Savværkslauget demonstrerer saven

Facebook

Bliv ven med Spillemands- Jagt og Skovbrugsmuseet og vær med i den moderne kommunikation. Jo flere venner vi har blandt vore medlemmer og jo flere indlæg fra os og jer- des mere dialog. - Så hop med på vognen :-)

Foreningen for Musikalsk Folkekultur

Foreningen står bag undervisningstilbuddet til interesserede spillemænd, med navnet "Onsdagsspillemændene". Her arbejdes der med den himmerlandske folkemusik, og der øves sammenspil både med og uden noder. Undervisningen

foregår af Gunner Friis på violin og Else Schmidt på harmonika.

Onsdagsspillemændene har efterhånden fået opbygget et repertoire, og vil gerne en gang imellem prøve det af på "rigtige" dansere. Det er der så blevet lejlighed til flere gange i 2014. Vi har arrangeret to aftener på museet, dels for Hvilsom-Rosendal folkedansere og dels for Rebildkvadrillen. Her har onsdagsspillemændene spillet op til "himmerlandsbal". Midt på aftenen kaffebord med forskellige indslag. Der er vist film fra museet og folkemindesamlingens indsamlinger af dansetradition fra Østhimmeland, eksempler på folkemusikoptagelser, og selvfølgelig en masse fællesang af gode sange og viser. Det har været nogle hyggelige aftener med god stemning og samvær.

I april deltog onsdagsspillemændene i Ålborg danse- og spillemandslaugs store træf på Trekanten i Ålborg.

Onsdagsspillemændene

Fra aktivitetsdagene i juli

Aktiviteter

Året har budt på en lang række af aktiviteter på museet, men også ud af huset. Som traditionen byder, rejses majstangen ved museet pinselørdag. Den 22. april havde vi en tur til Egholm borgruin, med afslutning og kaffebord på museet. Den 2. juni var der krybskytteaften med foredrag og vandretur til Lars Kjærs hus.

Juli måned er valgt som den store udbudsmåned, med særlig sigte på sommerferien og dens mange turister. I husflidsteltet ved siden af museet, vekslede det hele måneden med en bred vifte af værksstedsaktiviteter, ud fra devisen se, høre og prøve. Her fik gæsterne mulighed for at prøve en lang række håndværk og husflid. Følgende fag blev gennemført:

1. Kunstner for en dag
2. Træ, reb og glas
3. Halm, siv og hør
4. Musikværksted
5. Leg med tråd og filt
6. Bogbinding

De store husflidsdage blev afviklet 25. og 26. juli, hvor husflidsfolk fra Nord- og Midtjylland viste deres kunnen, i såvel museet, salen og i husflidsteltet. Kreativiteten blomstrede og mon ikke det blev til inspiration for mange af de gæster der kom.

August måned bød på en guidet tur til Tulsted kirkeruin, og Thorup kirke. Den 13. september stod Rebild Uldlaug for en inspirationsdag med temaet, "Æbler", som f.eks. kom til udtryk i strik, filtning, fototryk m.v.

I efterårsferien tilbød museet musikværksted med mulighed for sammenspil. Derudover for første gang, bogmarked i salen. Her sælges der ud af bøger, noder mv. fra butikken, og de mange dubletter vi efterhånden har fået samlet sammen. Der er både fag- og skønlitteratur – mest dog med historiske emner. Det sker ud fra en ide om at disse materialer ligeså godt kan komme interesserede til gode, samtidig med at vi får en lille indtægt, til gavn for museet. Året slutter selvfølgelig med den hyggelige julestue, den første adventsweekend, med husflid, håndværk, musik og julehygge.

Herover: Fra turen til Tulsted kirkeruin og Thorup Kirke

Herunder og til venstre: Tur til Egholm Borgruin

Rold Skov Museerne

Netværket Rold Skov Museerne består af Rebildcentret, Blokhusemuseet og Spillemands-Jagt og Skovbrugsmuseet. Desuden deltager Rold Skov og Natur og Kulturcenter, Turistkontoret (Porten) og Rebild Kommunes Kulturforvaltning i netværket. I 2014 har netværket videreført tilbuddet til foreninger og grupper, med den såkaldte museumspakke, hvor man ser de 3 museer for 100 kr., inklusiv kaffebord. Tilbuddet sælges igennem Turistkontoret. Fra 2015 hæves prisen til 130 kr. Der er etableret en rabatordning, sådan at køb af en billet på et af museerne, giver rabat på de to andre museer. Det praktiseres ved at udlevere postkort som rabatbillet.

I slutningen af 2014 blev grundstenen lagt til museernes fælles formidlingsprojekt 2015, der skal handle om ud- og indvandring, med særlig fokus på udvandringen til USA 1850-1920 hvor tusindvis af danskere udvandrede til staterne. Formidlingen vil ske i form af udstillinger, visuel formidling og aktiviteter, hvor museerne, hver med deres del vil belyse dette spændende emne, der i høj grad relaterer til Rebild. Rebild Kulturråd har valgt temaet som fællesnævner for kulturugerne i september 2015, dog med titlen "Horisonter". En titel der kan rumme utallige aspekter, som kommunens foreninger og kulturaktører kan byde ind på. Folkevandringer, ud- og indvandring, er jo et tema der er aktuel, før som nu.

Formidling

Museets formidling tager udgangspunkt i museets to indsatsområder, Rold Skov områdets kulturhistorie og den traditionelle folkemusik. Der bruges en bred vifte af forskellige formidlingsmetoder, nemlig permanente og skiftende udstillinger, aktiviteter og levendegørelse, undervisning af skoler, foredrag og guidede ture ud i kulturlandskabet. I nogle tilfælde rykker aktiviteterne ud af huset, eks. temadage på skoler, udstillinger i medborgerhuse o.l. Her skal omtales nogle af formidlingstilbuddene i 2014.

Fokus på udvandring

Særudstillinger

Museet åbnede i 2014 udstillingen om Juelstruphornet, det meget flotte drikkehorn fra Jernalderen, der befinder sig på Nationalmuseet som danefæ. Hornet blev fundet ved tørvegravning i Juelstrup mose ved Støvring i 1946. Med til at gøre beretningen om fundet særlig spændende er at finderens, den nu 94 årige Peter Hansen, i Støvring, selv fortæller historien, suppleret med Nationalmuseets fundprotokoller og korrespondance. Sammen med historien om hornet vises et pænt udsnit af øvrige fund som Peter Hansen har foretaget på familiens ejendom i Juelstrup. Fund som vidner om Støvringområdet og Gravlev ådalen som eftertragtet bosætningssted i forhistorisk tid.

Udstillingerne om Rebild skatten og Fruerhøjstenen er videreført og indgår vel efterhånden i de permanente udstillinger. Egholm udstillingen blev i 2014 suppleret med sølv mønten der i 1966 blev fundet ved borgen af den dengang 10 årige Hanne Frederiksen. Mønten dateres til omkring 1320-1340, og det er en såkaldt engelsk Edward mønt. Mønter fra denne tid er danefæ og skal afleveres til Nationalmuseet. Efter megen korrespondance og kontakter til Nationalmuseet, er det lykkedes at få mønten deponeret til Rebild, foreløbig for 5 år. Mønten blev overdraget til os med kurer fra København, idet museumsinspektør ved Den Kongelige Mønt- og Medaljesamling Jens Christian Moesgård tog turen til Rebild, og på behørig vis fik mønten anbragt i vores udstilling.

Udstilling om Juelstruphornet

Formidling til grupper og skoler

I 2014 har museet bl.a. haft besøg af 1. klasserne fra Skørping skole. En hyggelig dag med vægten lagt på de gode historier fra Rold skov og Rebild, med udgangspunkt i udstillingerne. Det blev til en herlig snak mellem elever, lærere og museums personale. Vi har mulighed for at tilbyde gruppearrangementer, der lægger vægt på historieformidling og socialt samvær, dels i museet, men også ud af huset.

Den 5. maj var vi på Egholm, hvor museumsformidler Bodil Tvedegaard gav den som dr. Margrethe den 1. Tilbage på museet gennemgang af udstillingerne. Ved det efterfølgende kaffebord et lille syng-med program af illegale sange fra besættelsestiden. Og dermed en markering af befrielsesdagen.

Et sensommertilbud gik til Tulsted kirkeruin og Thorup kirke, hvor Arnt Johansen guidede rundt.

Museet tilrettelagde et program for Hjerteforeningen ved deres temadage i Rebild. Om eftermiddagen en guidet tur til Lars Kjærs hus og om aftenen dans med efterfølgende kaffebord.

Et andet arrangement var en tur vi havde tilrettelagt for en gruppe fra folkedanserne i Nordjyllandsregionen. Her blev der også lavet en guidet tur i bakkerne og besøg på museerne. Om aftenen fællesspisning og dans.

Ud af huset arrangementer har bl.a. været causeri og musikopræden som koncert og dans i Hals sognegård og Terndrup Medborgerhus. Ved sådanne arrangementer fortælles om de nordjyske spillemands traditioner, der synges af årstidens sange og/eller gamle viser, eks. efter Ingeborg Munch. Igen består den gode formidling af elementerne, at se, at høre og at prøve.

Savværkslauget er ved at opstille en gammel bloksav ved Vedsted Skovhus

Fremstilling af trækul

Bodil Tvedegaard, forklædt som dronning Margrethe, sammen med de mange gæster ved Egholm

Udvandring – Indvandring – Horisonter

Disse ord vil præge Rebilds museer det kommende år 2015, og ikke nok med det, ordene vil også indgå i Rebild Kommunes kulturuger i september måned. Netværket Rold Skov Museerne (Rebild Centret, Blokhusemuseet og Spillemands-Jagt og Skovbrugsmuseet) har i en del år arbejdet sammen om markedsføring, struktur, fælles pakketilbud o. s. v. Museerne har besluttet at i 2015 skulle der sættes på et fælles formidlingsprojekt, der involverer alle tre museer. Nærliggende var det at tage fat i et tema, der handler om udvandring og indvandring. I perioden o. 1850 – 1920 udvandrede mellem 3-400.000 danskere til USA. Heraf en stor procentdel fra Nordjylland. I samme periode indvandrede der mange svenskere til bl.a. Nordjylland. Hvorfor disse folkevandringer, det vil formidlingsprojektet tage fat i. Hvorfor rejste man fra sit fødeland, hvordan var rejsen og hvordan blev forholdene i det nye land. I forklaringsmodellerne vil der indgå elementer som overbefolkning, fattigdom, mangel på jord, eventyrlyst o. s. v.

USA blev magneten for størstedelen af den danske udvandring, tilsvarende fra andre europæiske lande. Opbygningen af det store nye land mod vest krævede mange hænder, det blev chancen for mange af de europæere der enten følte sig overflødige, eller levede under meget fattige kår. Derudover er Rebild om nogen synonym med udvandringen til USA, takket være Rebildselskabet og Rebildfesterne (siden 1912), der netop markerer udvandringsbølgen og relationerne over Atlanten.

Museerne har udarbejdet et detaljeret oplæg til projektet, af hvilket det fremgår at folkevandringer har fundet sted til alle tider. Fra vores egen udvandrende Cimbrerne omkr. 120 år f.Kr., siges der, og sammen med andre folkestammer kunnede true det mægtige Romerrige sydpå. Klimaændringer, krige, overbefolkning o.l. har gennem historien sendt mange på vandring. Helt aktuelt er de mange flygtninge fra Syrien og Irak, der pga. borgerkrigen i øjeblikket kommer til Europa og Danmark. Folkevandringer rejser mange sociale, politiske, kulturelle og kunstneriske aspekter. Hvorledes påvirker det os, vort samfund og identitet. I museernes formidling vil indgå udvandrerhistorier fra Nordjyske familier, et indsamlingsarbejde der allerede er i gang.

Museernes oplæg blev forelagt Rebild Kulturråd, og rådet syntes at der i dette oplæg kunne blive stof til mange spændende tolkninger og kreative udfoldelser, der ville være relevante for en ny periode med kulturuger, de finder sted i september måned. Kulturrådet valgte at bruge temaet som baggrund for kulturugerne, dog med en titel, der fik lidt mere bredde, nemlig Horisonter. På dette grundlag inviterer rådet alle institutioner, foreninger, grupper og enkeltpersoner til at deltage i kulturugerne med et bud på temaet Horisonter, med indvandring og udvandring som nøgleord. En proces der nu her i februar er igangsat og vil løbe frem til kulminationen i kulturugerne i september måned.

Forløbet i projektet er at museernes formidling skal stå klar til åbning Rebildfestdagen den 4. juli. Så følger hen over sommeren det videre forløb, med optakt til kulturugerne i september, hvor det hele kulminerer med forhåbentlig et væld af aktiviteter rundt om i kommunen.

Som en appetitvækker til projektet bringer vi her en af de beretninger, vi har fået stillet til rådighed, nemlig om udvandring fra Gerding sogn, et lille landsogn øst for Skørping. Herfra udvandrede ca. 40 personer. Inge Marie Christensen, Skørping, har skrevet beretningen om de mange udvandrere fra Gerding. Til slut en lille udvandrerhistorie som museet har indsamlet hos Alvilda Blicher, der boede på Voldbjerg ved Gravlev. Her er det en pige der udvandrer, vistnok pga. ulykkelig kærlighedshistorie, en årsag til udvandring der nok ikke var helt ualmindelig.

Fire søskende sendt til USA

Inger Marie Christensen, Skørping

Bækhuset i Gerding var i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet en landarbejderbolig, hvor der boede 2-3 familier, ofte 15-20 personer. Her boede ægteparret Pouline Marie Poulsen (1865-1955) og Severin Jensen (1852-1930). Severin arbejdede som stude-røgter på præstegården i Gerding, som var forpagtet af Hjorth på Thustrup. Familien, der også bestod af 9 børn, var fattige ligesom andre landarbejderfamilier på denne tid, for daglønnen rakte kun til det allermost nødvendige. Jordløse arbejdere og tjenestefolk levede ofte under kummerlige forhold, måtte af og til gå sultne i seng og havde ringe fremtidsudsigter i Danmark. Derfor udvandrede en masse, især unge tjenestefolk og landarbejdere.

Severin og Marie Jensen, ca. 1925

Fra den lille landsby Gerding, hvor der boede omkring 170 personer, udvandrede der mindst 40 personer fra 1870 til 1905. Blandt disse var to af Severins fætre og en kusine, hans søster Mariane og hendes lille datter. Søsterens mand Willis Christensen var udvandret til USA omkring 1885 og havde først bosat sig på en farm nær Beatrice i Nebraska og senere på en farm i Fullerton. I 1891 rejste Mariane og deres datter, Jacobine, over til ham. Det gik godt for dem i Nebraska, og derfor skrev de til Marie og Severin, at hvis bare de ville sende deres børn over til dem, skulle børnene få en langt bedre tilværelse end derhjemme. Ja, der fortælle om, at der blev stillet en vis arv i udsigt for de børn, som kom til Clarks. Onkel og faster ville også betale for billetterne.

Hvordan brevet/brevene blev modtaget i Bækhuset vides ikke, men udsigten til at skulle arbejde som tyende i Danmark var som nævnt ikke tillokkende. De ældste af børnene var omkring konfirmationsalderen, og de øjnede vel en chance for at få en højere levestandard. Forældrene derimod var ikke ivrige efter at sende deres børn så langt væk, men ønskede samtidigt det bedste for børnene.

Den ældste søn Jens Sørensen Jensen var lige fyldt 15 år, da han i 1904 vinkede farvel til familien i Gerding og udvandrede til USA. Bestemmelsesstedet var hos hans faster Mariane og onkel Willis i Fullerton i Nebraska. Rejsen var blevet betalt af Willis, og Jens rejste den 28. oktober 1904 over København til Hamburg. Herfra med skibet Pretoria til New York, hvor han ankom den 19. november.

Et år senere rejste 3 af hans søskende også til USA. I udvandrerdatabasen er datoen opgivet til 23. november 1905 og bestemmelsesstedet var New York State. Søsteren Maren Marie Jensen var 18 år gammel, Jakobine var 14 år og lige udskrevet fra skolen og Peder Kristian knap 12 år.

Jakobines alder er dog fejlagtigt opgivet til 11 år og Peder Kristians til 10 år. Det kan skyldes, at billetterne var billigere, når man var under 12 år gammel. De sejlede fra København, og skiftede skib i Liverpool i England. Ifølge immigrationskontoret i New York ankom de til havnen den 8. december 1905 med S.S. Baltic, som havde forladt Liverpool den 27. november. Sejlturen fra Liverpool havde altså taget 11 dage. Det fremgår også, at de fulgtes med Maries kæreste Niels Peter Davidsen, der var fra Askildrup. Han havde 48 dollars på lommen og havde selv betalt rejsen. Marie havde også selv betalt sin rejse, men hun havde ingen penge med. Jakobine og Peder Christian havde heller ingen penge og deres billetter havde

onkel Willis betalt. De skulle alle videre til onkelen i Nebraska.

Det var nu ikke ferie, de kom på. Der skulle arbejdes og det hårdt. Peder Christian længtes så forfærdelig hjem til familien i Danmark. Det endte med, at storesøster Jakobine fulgte ham tilbage til Gerding. De boede hjemme hos forældrene ved folketællingen 1. februar 1911. Et år senere, da deres lillebror Morten blev døbt 16. marts 1912, stod de faddere til ham. Peder Christian Jensen (1893-1962) overtog senere Bækhuset. Det oprindelige barndomshjem var brændt omkring 1910, og der blev i stedet bygget to selvstændige huse, hvor Severin ejede det ene og Anders Kusk det andet. Der hørte nu

2-3 tønder land jord til huset og Peder Christian tilkøbte mere jord. Sidst i 1920'erne købte han et statsmandsbrug uden for byen.

Jakobine Jensen (født 1891) ville tilbage til staterne, og den 21. december 1912 ankom hun til New York med den britiske Atlanterhavsliner Lusitania. Passagerskibet, der var Cunard Lines stolthed, var afgået fra Liverpool den 14. december, og var altså kun en uge undervejs. Jakobine rejste sammen med kæresten Søren Christen Pedersen, der var født i Skørping sogn. Det fortælles, at de blev gift om bord på skibet, men ifølge en immigrantliste var de begge ugifte. Under sejladsen kan man forestille sig, at deres tanker er gået til de mere end 1500 mennesker, der tidligere på året var omkommet på havet, da det "synkefrie" Titanic forliste om morgenen den 15. april 1912. Skibet Lusitania gik også en grum skæbne i møde, da en

tysk ubåd under 1. Verdenskrig ramte det med en torpedo, hvorefter det forliste, den 7. maj 1915. 1198 mennesker omkom.

De fire søskende der blev sendt over til Nebraska ca. 1905.
Fra venstre: Kusine Jakobine Christensen, Peder Christian Jensen, Jens Sørensen Jensen, Jakobine Jensen, Maren Marie Jensen

Jakobine fik en trist skæbne i USA. Hendes mand forlod hende, og rejste hjem til Danmark. Det blev hun så deprimeret over, at hun endte på et hospital for psykisk syge, hvor hun døde som ung.

Jens Sørensen Jensen (1889-1938), der emigrerede som 15-årig, boede og arbejdede i begyndelsen hos onkel Willis og faster Mariane i Fullerton, Nance County i Nebraska. Nogle få miles nordvest herfor i byen Cedar Rapids boede en smuk ung pige ved navn Katherine Ella Langton (1894-1965). Hvordan dette unge par mødtes vides ikke, men de giftede sig omkring 1912. De første år bosatte de sig på en farm nær ved Cedar Rapids, og her blev de fleste af deres 9 børn født. Senere flyttede de til Central City. Kun 2 år efter, at deres yngste barn blev født, døde Jens. Ifølge hans barnebarn Lila Korcek, der besøgte familien i Danmark i 1982, var Jens ulykkeligvis blevet ramt i hovedet af en stor træstamme på et savværk, der ejedes af hans kones brødre. Derfor døde han i en alder af 48 år. Katherine var nu alene med flere hjemmeboende børn, men fik ingen hjælp af brødrene. Hun måtte sågar ud at vaske gulve for folk. Hun overlevede Jens med næsten 27 år. De er begge

begravet på Central City Cemetery. Deres mange efterkommere er spredt ud over flere stater i USA og ingen af dem lærte dansk.

Maren Marie Jensen (1887-1962) og Niels Peter Davidsen (1883-1950) arbejdede i begyndelsen på farmen hos Maries onkel Willis. Godt tre år efter ankomsten til USA giftede de sig, den 28. februar 1909. Niels Peter Davidsen var født i landsbyen Askildrup, få kilometer fra Gerding. Hans far udvandrede til USA, da Niels Peter var ganske lille. De hørte aldrig fra ham, og moderen fik tilladelse til at gifte sig igen. Hun døde dog, da Niels Peter var 7 år, og han boede derefter hos bedsteforældrene eller en "moster". Bedstemoderen døde, da han var 10 år og bedstefaderen 4 år senere. Niels Peter arvede lidt penge efter bedstefaderen, og fem år senere (1905) udvandrede han sammen med Marie og hendes søskende.

Efter giftermålet flyttede Marie og Niels Peter til Adams, hvor de lejede en farm, og her blev deres to døtre og to sønner født. Niels Peter tålte ikke, at der blev talt dansk i hjemmet, for de skulle integreres i det nye land hurtigst muligt. Derfor lærte deres børn ikke dansk, men Marie købte dog af og til en dansk

Bækhuset ca. 1925. Fra venstre: Anne Jensen gift med Peder Christian Jensen, Marie Jensen, Peder Christian Jensen, og hans barn Marie Jensen samt Severin Jensen

avis. Senere flyttede de til byen Lincoln, og Niels Peter arbejdede i mange år på en kal-kunfarm. Det gik dem godt, de købte hus og bil og var glade for at bo i Nebraska.

Marie holdt brevforbindelse med forældrene og senere broderen Anders Peter Jensen (1902- 1998) i Gerding. Hverken hun eller hendes mand genså Danmark. Derimod har et barnebarn, Dean Umphres, som var udstationeret som soldat i Tyskland omkring 1959, dengang besøgt Maries familie i Gerding. Et andet barnebarn Donna Umphres og hendes mand James Purdy har besøgt familien i Skørping og omegn i 1975, 1981 og 2011. Forbindelsen til Donna and James Purdy holdes til stadighed ved lige. Maries og Niels Peter

Davidsens efterkommere er bosat i forskellige stater i USA. Deres barnebarn Donna har gennem slægtsforskning erfaret, at Niels Peter Davidsens far, der forlod kone og barn for at emigrere til USA i midten af 1880'erne, giftede sig "over there" i alt 3 gange. Han bosatte sig i Oregon og havde ingen kontakt til sønnen, som kom til at bo i Nebraska.

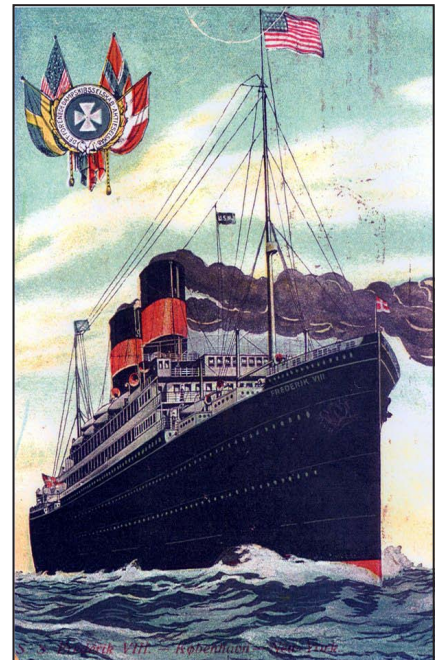
De fire søskendes faster Mariane (1854-1935) og onkel Willis (1858-1938) boede i 19 år i Fullerton, Nebraska. Det fortælles, at Willis en dag fandt en sovende mand i vejgrøften, og da han henvendte sig til ham, viste det sig, at han var fra Gerding. I 1918 flyttede ægteparret til Fremont for at nyde deres otium. Samme år døde deres eneste barn, Jacobine. De døde begge i en alder af 80 år - Mariane i 1935 og Willis i 1938. De er begge begravet på Ridge Cemetery i Fremont, og der blev ingen arv til Severins og Maries børn.

Sandsynligvis fik mange udvandrere en bedre tilværelse i USA end i det nordjyske, for USA var forud for Danmark i mange henseender. Men det krævede, at man var arbejdsdygtige, havde et godt helbred og tilligemed en god portion held. Blev udvandrerne lykkeligere? Nogle blev – andre fortvivlede eller rejste hjem, som vi har set.

Udvandervise

I 1981 optog museet nogle gamle viser og beretninger, fortalt og sunget af Alvilda Blicher, der boede på Voldbjerg ved Gravlev. Hun sang bl.a. en gammel udvandervise. En møster fortalte at visen handlede om en pige, der var blevet svigtet af sin ven, og derfor havde taget beslutningen om at udvandre. Visen er kun en af en lang række skillingsviser, der handler om den svære afsked med familie og venner, men også om den besværlige rejse over Atlanten, hvor der skete flere store skibsforslis med udvandrerskibe.

1. For sidste gang jeg her nu i Danmark skal stå
for sidste gang jeg skue skal mit fædreland og jord.
For sidste gang jeg her i mit barndomshjem nu er
for sidste gang, farvel alle som har mig kær.
2. Farvel min kære fader, farvel min kære mor
hav tak for alt godt som i haver mig gjort.
Hav tak for barndomstiden, den randt for mig så smuk
den kan jeg aldrig glemme, før jeg har øjet lukt.
3. Farvel min kære søster, farvel min kære bror
i må ej for mig græde, det er min sorg så stor.
I ved jo at vi alle skal vandre denne vej
som Gud han har bestemmet for alle og for mig.
4. Og han som alting leder og alting styrer her
han vil mig ej forlade fordi jeg kommer der.
Han vil mig ikke slippe udi fremmed land
men hjælpe mig så lykken jeg der og finde kan.
5. Og derfor bort med glæde, fra Dannemark jeg går
og håber i det fremmed land, at jeg må lykke få.
Farvel i mine kære, farvel for sidste gang
og gem så til erindring, min sidste afskedssang.

STØT MUSEET

Vi behøver de lokales støtte - til vores fremtid

BLIV MEDLEM AF

SPILEMANDS – JAGT OG SKOVBRUGSMUSEET

KONTINGENT FOR 2015:

ENKELTPERSONER 100 KR. PAR 150 KR.

Du får årsskrift, kalender og gratis adgang til museet på hverdage
(dog ikke ved særarrangementer)

Nyt tilbud til erhvervslivet – et firmamedlemskab

Spillemands – Jagt og Skovbrugsmuseet ønsker gerne at styrke kontakten mellem museet og det lokale erhvervsliv, og derfor tilbyder vi nu som noget helt nyt et firma-medlemskab med store fordele.

Opbakningen fra virksomheder i området er af uvurderlig betydning for museet, samtidig med at museet har en række tilbud som lokale virksomheder kan have glæde af. Erhvervsmedlemskabet af museumsforeningen koster 500 kr. og giver en række fordele:

• Gratis adgang til museet for 2 personer • Gratis adgang for 2 personer ved særarrangementer såsom: Levendegørelses/ håndværksdage, Inspirationsdag med Rebild Uldlaug, Julestue og Søndagsdans med Rebild Spillemandene	• Firmaet modtager 4 eksemplarer af museets årsskrift samt aktuelle nyhedsbreve på mail • Tag dine gæster med på museum for halv pris • Bidrag over 500 kr. er fradragsberettigede

MUSEET FORMIDLER OG TILBYDER

• Faste udstillinger omkring vores fagområder: Musikken, skoven og jagten • Særudstillinger om specielle emner: P.t. udstillinger om Egholmborgen, Rebildsølvskatten, Fruerhøjstenen og Juelstruphornet, et lokalt fund fra jernalderen	• Foredrag og guidede ture • Kaffe, kage, is og souvenirs i vores velassorterede museumscafé

ET MUSEUM HVOR DER SKER NOGET

• Levende aktiviteter året rundt • Familiedans og søndagsdans • Oplev Rebildspillemandene hver søndag • Levendegørelse af håndværk og husflid • Tradition og fornyelse	• Aktivitetsdage i sommerferien • Mulighed for selv at forme og skabe • Et savværk, hvor der flere gange årligt er familiearrangementer • En uregerlig nisse, der dukker op hvert år til Julestuen

VÆR STOLT AF HVOR DU KOMMER FRA - VIS DIN FORTID TIL DIN FREMTID

BILLEDKAVALKADE 2014

Rebild Spillemandsdrag ved folkemusiktræf i juni

Museets depot

Aktivitetsskole i juli

Musikværksted

Tur til Egholm

Rebildfest

Musikværksted ved folkemusiktræf

Kunstner for en dag

Julestue

Majstang